

presumpte delictes d'espionatge industrial, apropiació indeguda i violació del secret professional. Un registre policial incauta en el nou despatx de la denunciada material procedent de Bruguera. Ibáñez, pel seu compte, manté un plet amb Bruguera per la propietat dels seus personatges. De moment, Mortadelo i companyia continuen sent de Bruguera. A Guai, ha de crear nous personatges que són adaptacions dels anteriors. La famosa *Rue del Percebe número 13* es transforma, per exemple, en *Rebóñez Street*. Els temps manen: l'anglès s'imposa al francès.

El comprador que no arriba

Mentrestant, el Grup Anaya, espantat pel deute i per la gran plantilla, decideix no comprar Bruguera. El BIC, el 29 d'abril, també renuncia al dret sobre les accions de l'editorial. Al·lega que els 1.200 milions del pla de salvació ja han estat gastats i fa sa-

ber que no concedirà nous crèdits. Bruguera està tocada de mort. Ha sortit un nou *TBO*, un nou *Capità Trueno*, una nova col·lecció de butxaca, però l'editorial no troba el producte salvador.

Arriba una nova proposta de compra, del Grup Zeta (*Interviú*, *El Periódico*...). Per portar-la a terme és indispensable reduir en 500 el nombre d'empleats. Passar de 775 a 250. Sembla que és l'última oportunitat. Tampoc no funciona.

A partir de l'1 de juny Bruguera es paralitza. El final s'acosta. Els treballadors, a la desesperada, fan tanca-des contra el BCI, contra el silenci de l'administració central, a la plaça de Sant Jaume... El 19 de juliol, la junta de creditors decideix liquidar l'editorial. Tots accepten que l'empresa és inviable. Els deutes han crescut fins a 12.000 milions i els treballadors estan cansats de la llarga crisi. EL 24 de juliol els treballadors acorden dissoldre la societat anònima laboral. □

Amb el temps, m'aniria adonant que aquests sorprenents anacronismes en una empresa de més de mil empleats eren només els residus supervivents d'una editorial que havia crescut exageradament els últims anys, sense temps d'adaptar-se a les noves estructures. En aquest sentit, era paradigmàtic el cas de l'antic cuiner de l'empresa, el qual, per imperatius de la modernització, s'havia convertit en l'encarregat de la màquina de refrescos.

Mortadelo i Truman Capote

Bruguera ja era, en aquell temps, un híbrid de petita empresa familiar i gran editorial, una estranya barreja de fidelitat als orígens i d'impossible adaptació als temps moderns. Feia la impressió que l'editorial havia anat superposant diferents capes d'empleats i que cada nova renovació suposava un nou *staff*, que ignorava radicalment l'anterior. Convivien, doncs, els empleats de tota la vida amb l'última generació de dirigents sud-americans; la línia de còmics amb la de prestigi literari; Mortadelo amb Truman Capote.

Érem, llavors, ja més de mil empleats, però molts del sector del còmic on jo havia anat a parar, el més tradicional, recordaven encara els anys en què l'empresa era una editorial petita i familiar. Recordaven quan el senyor Bruguera repartia lots i joguines personalment per Nadal o per la festa del patró de les Arts Gràfiques, el 6 de maig. I els més vells recordaven fins i tot quant, tot just tornat d'un viatge, el senyor Bruguera reunia els empleats al local del passeig de Gràcia per passar diapositives. Eren altres temps. L'empresa, ningú no sabia ben bé com, havia crescut massa, però conservava encara alguns símbols de l'etapa anterior, com, per exemple, la goma i el llapis.

En els nou mesos que vaig estar a la redacció del carrer Camps i Fabrès, vaig descobrir també que molts dels empleats estaven lligats al barri del Coll. No era una casualitat. Allà va ser on, el 1921, Joan Bruguera i Teixidor va publicar el primer *Pulgarcito*. L'editorial, situada al carrer de Mora d'Ebre, es deia llavors El Gato Negro. El record d'aquell gat pioner encara so-

ENTRE MORTADELO I TRUMAN CAPOTE

El llapis i la goma

Editorial Bruguera: mil i un anacronismes sorprenents en una empresa que arribà a tenir més d'un miler d'empleats i que havia crescut exageradament sense adaptar-se a les noves estructures.

Xavier Moret

Recordo que el dia que vaig entrar a la Bruguera em van donar, com a eines de treball, un llapis i una goma. Era el novembre del 1979 i jo m'incorporava per traduir el Superman i ocupar-me del que s'anomenava pomposament la línia d'aventures de l'editorial, que en la pràctica estava formada per Superman, Batman, La Mujer Maravilla i alguns altres colonitzadors culturals de la quadra de la DC Comics nord-americana. La goma i el llapis m'havien de servir de ben poc. Era un pur anacronisme.

També era un anacronisme la disposició de les taules dels redactors. Tots ben separats i de cara a la taula de la directora, Ana María Palé, fugida ara a la competència, a Grijalbo. Era com una escola, amb la mestra vigilant que no parléssim ni ens aixequéssim del nostre lloc.

Xavier Moret: «Una empresa amb tics familiars».

DOMÈNEC HUMBERT

breviu en els lloms de la col·lecció Libro Amigo.

L'editorial, seguint models nord-americans, es va anar especialitzant en el còmic. Però la guerra va complicar el panorama. L'editorial, col·lectivitzada per la CNT, va seguir la mateixa línia, però també va publicar retallables sobre Durruti i la revista *Camaradas*. Això, juntament amb el fet que Francesc Bruguera, fill del fundador, va ser capità en el bàndol repu-

Truman Capote, al costat de Mortadelo, en l'Editorial Bruguera.

blicà, va fer que l'editorial tingués una postguerra difícil. El Gato Negro va canviar de nom i va començar, amb dificultats, la vida oficial d'Editorial Bruguera.

A Francesc Bruguera no li va fer por contractar gent que havia estat en el bàndol republicà. Es van incorporar a l'empresa gent com el dibuixant Escobar (*Zipi y Zape*, i *Carpanta*), el director literari, Rafael González, Víctor Mora, novel·lista que ha recordat en la seva obra el pas per l'editorial, i Francisco González Ledesma, premi Planeta i antic *escribidor* de novel·les de l'oest de la casa amb el pseudònim de Silver Kane. Com a anècdota, quan Víctor Mora va ser empresonat per ser del PSUC, l'empresa li va mantenir el sou.

Bruguera va créixer. Van aparèixer

novel·les d'amor (Corín Tellado) i de l'oest (Marcial Lafuente Estefania), i, en la línia del còmic, van sorgir autors com Penarroja (*Don Pío*), Cifré (*El reporter Tribulete*), Miquel Bernet (*Dona Urraca*), Vázquez (*Las hermanas Gilda* i *La familia Cebolleta*). Anys després vindria la gran figura: Ibáñez. El 1956 va aparèixer *El Capitán Trueno*, amb guió de Víctor Mora, que igual que altres col·laboradors de la casa, es va trobar amb la desagradable sorpresa que la patent del personatge la tenia l'editorial. Era típic de la casa: els drets d'autor no acostumaven a respectar-se gaire i s'imposava un ritme de treball stakhanovista.

Bruguera, a cavall de l'èxit, va iniciar noves publicacions de divulgació de textos clàssics per a un públic juvenil. S'adaptaven els llibres, encara que es perdés sovint la fidelitat a l'original, i s'acompanyaven d'una versió en vinyetes per als qui els feia mandra llegir fins i tot la novel·la resumida. Qui no llegia un clàssic era perquè no volia.

Canvis a la cúpula

Un moment clau de l'editorial va ser, en els anys setanta, quan Francesc Bruguera va sofrir dos infarts i va decidir apartar-se de la direcció. Bruguera va quedar en mans dels seus nebots, Joan i Consol. Pel que s'ha vist després, no eren les persones més idònies. L'antiga empresa familiar, basada en la producció de còmics i novel·letes de consum, va començar un creixement exagerat i es va endeutar perillosament.

La construcció d'una gran impremta a Paret del Vallès, el creixement de la plantilla i la tendència de l'editorial a publicar col·leccions de prestigi literari són els trets més característics d'aquesta etapa. Es potencia la col·lecció Libro Amigo, amb molts autors de la *quadra* de l'agent Carme Balcells i amb una gran atenció a la bona novel·la negra. Apareixen col·leccions com *Narradores de hoy*, on es publiquen autors de la talla de Truman Capote i Italo Calvino. Un moment estel·lar d'aquesta col·lecció és l'aparició de *Crónica de una muerte anunciada*, de Gabriel García Márquez, amb un milió d'exemplars. Més d'un ja va considerar llavors que el títol era una premonició. Però entre que el mercat començava a estar saturat i que el 1980 es van enfonsar els clients americans va arribar l'inici del final. Dos anys després, vindria la suspensió de pagaments. □

Centre
Carles Salvador

CURSOS PER CORRESPONDÈNCIA

1. Llengua i Literatura:

- Curs d'Iniciació.
- Curs d'Iniciació (per a castellanoparlants).
- Curs Bàsic.
- Curs Progressiu de Llengua.
- Curs de Professorat.

2. País Valencià:

- Economia del País Valencià.
- Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta tot l'any,
tret del mes d'agost. Per a més
informació, adreceu-vos al

Centre Carles Salvador

Moratin, 15, 8a. 46002-València

al servei
de la
pau,
la
justícia i els
drets humans

VOLS COL·LABORAR-HI?

JP informa't
JUSTÍCIA I PAU

Rivadeneyra, 6, 10è - T.(93)317 61 77
08002 - Barcelona